

Informácia o prerokovaní a schválení Súhrnnej správy o stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2011

ORRRP MPSVR SR vypracoval a predložil Súhrnnú správu o stave rodovej rovnosti za rok 2011 (ďalej iba „správa“) na základe uznesenia vlády SR č. 862/2007 z 11. októbra 2007.

Cieľom predkladaného materiálu je poskytnúť ucelený prehľad o stave rodovej rovnosti, informovať Národnú radu SR o situácii v tejto oblasti a navrhnúť odporúčania.

V správe sú prezentované aktuálne hodnoty základných ukazovateľov rodovej rovnosti dostupné v čase spracovania správy. Viaceré indikátory však mapujú dlhšie časové obdobie s cieľom poukázať na trendy, respektíve stagnáciu viacerých negatívnych javov. Dôraz je položený na analytické poznatky, ktoré viaceré štatistické ukazovatele vysvetľujú, interpretujú a naznačujú príčinné súvislosti.

Kvalita a úplnosť predkladaných poznatkov je priamo úmerná dostupnosti štatistických údajov a komplexných analýz v danej oblasti vo viacerých kľúčových oblastiach. Významným pozitívom za uplynulý rok je už druhá publikácia Štatistického úradu Slovenskej republiky o rodových nerovnostiach.

Napriek pokroku v oblasti rovnosti žien a mužov na Slovensku (napríklad v legislatíve a inštitucionálnom zabezpečení) pretrvávajú nerovnosti takmer vo všetkých sledovaných oblastiach predovšetkým na trhu práce, spôsobené navzájom sa ovplyvňujúcimi viacerými faktormi, ako sú tradičné rozdelenie rodových rolí, pretrvávajúce rodové predsudkov a stereotypov, nízka znalosť antidiskriminačnej legislatívy a agendy rodovej rovnosti a v neposlednom rade aj nedostatok služieb pre zosúladenie rodinného a pracovného života. U niektorých ukazovateľoch došlo k zlepšeniu, ale iba vďaka tomu, že sa zhoršilo postavenie mužov počas krízy.

V oblasti **zamestnanosti žien** je na Slovensku situácia porovnateľná s krajinami EÚ, hoci ju ovplyvňujú pre nás špecifické faktory ako väčšie regionálne rozdiely a málo pracovných miest na menšie úväzky. Miera ekonomickej aktivity u mužov dosahuje stále neporovnateľne vyššiu úroveň ako u žien, keď rodový rozdiel dosahuje zhruba 17 p. b. Rovnako je to v prípade rozdielu v mierach zamestnanosti medzi ženami a mužmi, ktorý dosahuje hodnoty cca. 13 p. b. v neprospech žien. Nárast dlhodobej nezamestnanosti sa premieta aj do zloženia skupiny nezamestnaných žien a mužov podľa dĺžky trvania nezamestnanosti. Najväčšie rozdiely sa prejavujú v zamestnanosti v preddôchodkovom veku; tento trend odráža predovšetkým problémy žien nad 45 rokov s uplatnením sa na trhu práce.

V oblasti **pracovného procesu sú ženy** konfrontované s horizontálnou i vertikálnou segregáciou. V oblastiach ako zdravotníctvo, sociálne služby a školstvo tvoria ženy až 80 % pracovnej sily, v sektore verejnej správy 70 %. Naopak, v súkromnom sektore s vyššími zárobkami predstavujú ženy iba 42 % zo všetkých zamestnancov. Rodové rozdiely sú najmarkantnejšie v podnikateľskej sfére, kde na jednu podnikateľku pripadajú traja muži - podnikatelia.

Stále pretrvávajú výrazné rozdiely v platovom ohodnotení žien a mužov; tzv. **rodový mzdový rozdiel** sa stabilne pohybuje nad 20 % a v 1. štvrtroku 2011 dosahoval hodnotu 20,9%. Pozitívom je, že tento rozdiel sa znížil v ostatných 5 rokoch o pätinu. Napriek veľmi dobrej vzdelanostnej úrovni žien (na Slovensku dokonca vyššej ako u mužov) ženy nedosahujú porovnateľné zárobky s mužmi, nakoľko vzdelanie v „typicky ženských

oblastiach“ je oceňované nižšie. Stereotypné predstavy a predsudky o „práci vhodnej pre ženy“ sa odrážajú aj pri výbere študijných odborov. Rozdiely v platovom ohodnotení žien sa prenášajú aj do rozdielov v **zabezpečení mužov a žien v dôchodkovom veku**. Životný štandard žien v penzijnom veku sa výrazne znižuje a posilňuje sa feminizácia chudoby v tejto vekovej kategórii.

V zamestnávateľskej praxi na Slovensku je veľmi rozšírené aj nerovnaké zaobchádzanie odvíjajúce sa od rodičovstva či materstva. Z uvedeného vyplýva (aj keď sú tam iné dôvody) aj nízke zastúpenie žien na pozíciách vyššieho a vrcholového manažmentu, čo znamená obmedzené možnosti žien podieľať sa na spolurozhodovaní. Podobne je to s **participáciou žien** vo verejnom živote a politike. Nízka účasť žien vedie k tomu, že ženy nemajú možnosť ovplyvňovať strategické rozhodovanie a plánovanie, ktoré však má v konečnom dôsledku dopad aj na ich životné situácie.

Starostlivosť o deti a o iných členov rodiny zabezpečujú v dôsledku pretrvávajúcich rodových stereotypov naďalej prevažne ženy. Len veľmi málo otcov zostáva na rodičovskej dovolenke (ich podiel nikdy neprekročil 2 %). Nízky podiel mužov na domácich prácach a absentujúce verejné aj súkromné služby (resp. ich finančná nedostupnosť) mnohým ženám bráni v návrate na trh práce a ženy sú konfrontované s tzv. dvojitém bremenom. Mnohé ženy poskytujú starostlivosť starším členom rodiny bez zodpovedajúceho vybavenia alebo dostupných služieb.

Dôležité sú z toho pohľadu **následky krízy**, o ktorých sa domnievame že sa budú prehlbovať. Hospodárska kríza ešte posilnila niektoré diskriminačné praktiky. Niektorí zamestnávatelia využívajú krízu ako alibi pre zneužitie pracovnej sily najmä žien, ktoré sú skôr ochotné pracovať v neistých a prekérnych podmienkach, za menší plat a bez sociálneho zabezpečenia. Tlak na zabezpečenie príjmov v domácnosti spôsobuje, že najmä ženy sa rozhodujú prijať prácu aj pod ich úrovňou vzdelania a kvalifikácie.

Ďalším vážnym problémom je **násilie páchané na ženách a domáce násilie**, ktoré je napriek viacerým priaznivým legislatívnym úpravám stále aktuálnym a vážnym problémom, pričom absentuje systematický prístup k otázke riešenia problematiky násillia páchaného na ženách a domáceho násillia, spojený najmä s nedostatkom primeraných služieb. Za pozitívum možno považovať podpísanie Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násilliu na ženách a domácomu násilliu a o boji proti nemu. Plnenie medzinárodných záväzkov vyplývajúcich z tohto dohovoru po jeho ratifikácii Slovenskou republikou značnou mierou napomôže k prevencii tohto fenoménu a účinnej pomoci ženám zažívajúcim násillie v párových vzťahoch..

Celkovo môžeme konštatovať, že ženy v SR sú **diskriminácii** vystavené v oveľa vyššej miere ako muži (diskriminácia na základe pohlavia bola až dvojnásobne častejšie smerovaná k ženám a diskriminačné praktiky súvisiace s rodinnou situáciou sa týkali prevažne žien): ženy v SR čelia nie len „rodovo neutrálnym“ formám diskriminácie (z dôvodu veku, zdravotného stavu či etnicity) a vyššej diskriminácii na základe pohlavia, ale aj ďalším formám – založeným na rodičovských povinnostiach (starostlivosť o deti je stále mnohými zamestnávateľmi vnímaná ako záležitosť žien).

Súčasťou záverov jednotlivých častí správy sú **odporúčania**. Konkrétne opatrenia na riešenie rodových nerovností obsahuje programový dokument vlády SR, ktorým je Národný akčný plán rodovej rovnosti na roky 2010-2013, schválený v roku 2010.

Priebeh schvaľovania správy

Štruktúru správy schválil Výbor pre rodovú rovnosť rady vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť na svojom zasadnutí 17. februára 2012.

V dôsledku volieb do NR SR a zostavovania novej vlády bola správa predložená do **vnútorného pripomienkového konania** (VPK) v neskoršom termíne v porovnaní s predchádzajúcim rokom, a to 14.5.2012. V rámci VPK bolo vznesených 41 pripomienok, z toho 3 zásadné. Akceptovaných bolo 39 pripomienok vrátane všetkých zásadných.

Členovia a členky **Výboru pre rodovú rovnosť** mali možnosť pripomienkovať návrh správy po VPK, a to v čase od 17.5. do 21.5.2012. Vznesené pripomienky boli formálneho a štylistického charakteru a boli do správy zapracované.

Materiál bol predložený na **medzirezortné pripomienkové konanie (MPK)** v čase od 23.5. do 5.6.2012. V rámci MPK bolo vznesených 19 pripomienok, z toho 3 zásadné. Zásadné pripomienky boli akceptované a materiál bol na rokovanie vlády SR predložený bez rozporov.

Hospodárska a sociálna rada SR prerokovala správu na zasadnutí dňa 25. júna 2012, ktorá správu bez pripomienok odporučila na ďalšie konanie.

Vláda SR materiál schválila dňa 27. júna 2012 a predložila na rokovanie do Národnej rady SR s návrhom uznesenia „zobrať správu na vedomie“.

Gesčným výborom správy bol Výbor NRSR pre ľudské práva a národnostné menšiny, ktorý odporučil na svojom rokovaní 23.7.2012 prijať uznesenie k správe.

Národná rada SR na svojej 7. riadnej schôdzi prerokovala a zobrala na vedomie Súhrnnú správu o stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2011. Uznesenie k správe bolo schválené veľkou väčšinou hlasov, keď zo 147 prítomných 133 hlasovalo za uznesenie.